

2. ARAZOAREN HANDITASUNA

2.1. EPIDEMIOLOGIA

Emakumeei heriotza goiztiarrak zein sufrimendua eta gaixotasuna eragiten dizkien osasun publikoko arazo garrantzitsua da genero-indarkeria. Epidemia da OMEren hitzetan. Horrexegatik da hain garrantzitsua osasuneko langileek detekzio goiztiarrean, identifikazioan eta laguntzan betetzen duten eginkizuna

Osasun publikoko arazoa da banakako kasuen agregazioagatik ez ezik, emakumeen osasun-egoeran eragina duten determinatzaileak emakumeei eraso egiten dien egitura batek kutsatzen dituelako ere (lan-munduko baldintzatzaileak, botere-harremanak, egitura soziofamiliarra eta laguntza klinikoa).

OMEren arabera, indarkeria fisikoa edo sexuala mundu osoko emakumeen herenak baino gehiago eraginpean hartzen dituen arazoa da. Emakume guztien % 35ek, gutxi gorabehera, indarkeria-ekintzak bizi izango dituzte bikotean zein bikotetik at bizitzaren uneren batean. Bikote-indarkeria da emakumeen aurkako indarkeria motarik ohikoena, mundu osoko emakumeen % 30 eraginpean hartzen ditu eta. "Aurkikuntza horiek mezu ahaltzua bidaltzen dute: emakumeen aurkako indarkeria proportzio epidemikoak dituen munduko osasun-arazoa da"¹⁰.

Giza Eskubideen Europako Agentziak zenbatesten duenez, emakumeen % 33k indarkeria fisikoa eta/edo sexuala jasan dute 15 urtetatik, eta emakumeen % 43k indarkeria psikologikoren bat jasan dute beren bikotekidearen edo bikotekide ohiaren aldetik (feminizidioa sartu gabe). Emakume eta nesken osasun fisiko eta mentalaren gaineko eragina oso zabala izan daiteke: hezur hautsiak, haurdunaldiei lotutako konplikazioak, arazo mentalak, funtzionamendu sozialaren narriadura...

Neskak bereziki kalteberak dira sexu-indarkeriaren aurrean. Haurtzaroko sexu-abusuen prebalentzia % 18 da nesken kasuan eta % 8 mutilen kasuan. Emakumezko nerabeek probabilitate handiagoa dute, halaber, bikote-indarkeria jasateko; ezagunek edo ezezagunek bortxatzeko; ezkontza goiztiarra edo behartua jasateko; sexu-esplotaziorako eta haurren lanerako salerosketaren biktima izateko; eta genitalen mutilazioa edo ebaketa pairatzeko.

Genero-indarkeria jasaten duten emakume asko amak dira eta, horrenbestez, oso handia da indarkeria horrek eraginpean hartzen dituen neska-mutilen kopurua. Zenbatespenen arabera, Espainian 800.000 adingabe inguru indarkeria mota hori gertatzen den etxeetan bizi dira. Osasuneko, Gizarte Zerbitzuetako eta Berdintasuneko Ministerioaren 2015. urteko genero-indarkeriari buruzko makroinkestak adierazten duenez, seme-alaben % 63,6k beren amek jasandako indarkeria-egoeretakoren bat ikusi edo entzun zuten.

¹⁰ OPS/OMS. Chan, M. 2014.

Genero-indarkeriaren benetakopre balentzian neurtze alannekeza etakorapilatsua da. Poliziaren, emakume-zentroen eta beste erakunde formal batzuen bitartez erabilgarri dauden estatistikek maiz gutxiesten dituzte indarkeriaren mailak, kasu gutxi jakinarazten dira eta. Bikotean genero-indarkeria kontu pribatua dela uste izateak eta emakumeek indarkeria hori “zerbait normala” dela pentsatzeak zaildu egiten du gaur egun dauden kasuak benetan neurtzea eta betikotu egiten du arazoaren dimentsio erreala ikusezintasuna.

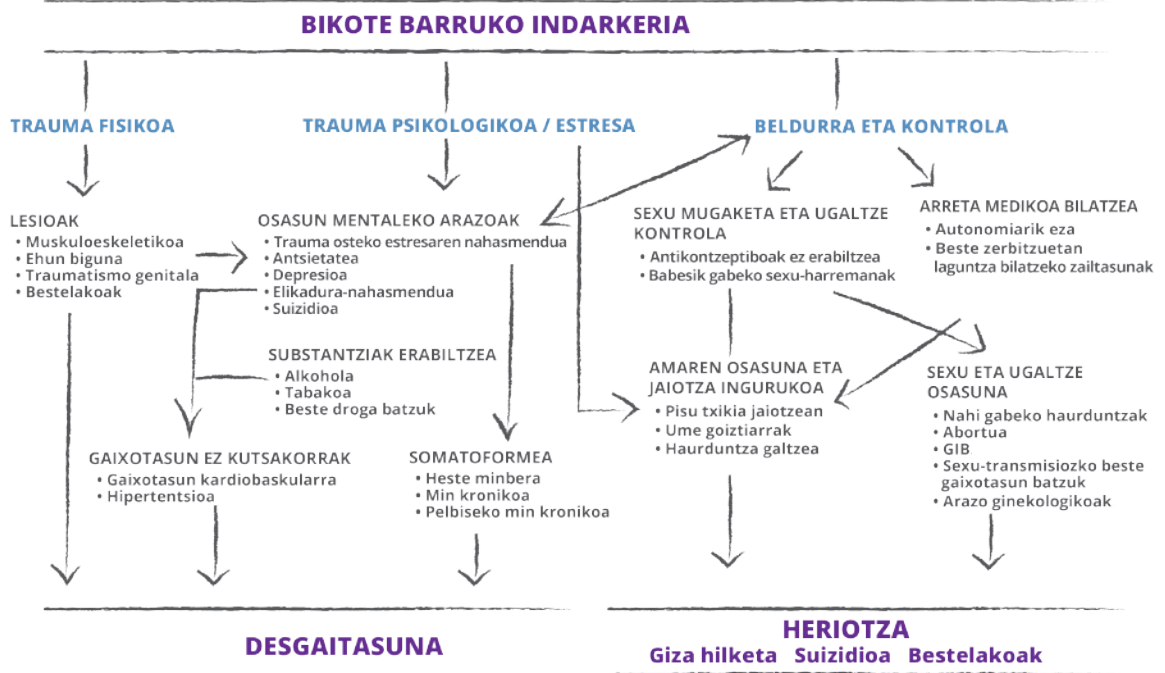
2.2. GENERO INDARKERIAREN ONDORIOAK

Askotan indarkeria fisikoa agerikoena eta kalte gutxien eragiten duena dela pentsatzen bada ere, zeinu fisikoak denborarekin kendu eta oinazeak arindu egiten baitira, gogoan izan behar da indarkeria psikologikoak etengabeko beldur-sentsazioa ekartzen duela, beti mugan sentitzea, garrasiak, umiliazioa eta iseka saihesteko aukerarik gabe, eta beti etortzen dela indarkeriarekin batera, emakumeak eta haien mendekoak babesgabetasun-egoeran utzita.

2.2.1. Emakumeen beren gaineko ondorioak

Alor honetan egin diren ikerketek egiaztatzen dutenez, tratu txarrak jasan dituzten edo jasaten dituzten emakumeen osasunak narriadura-patroia erakusten du indarkeriarik gabe bizi izan diren emakumeen aldean. Ikerketa gehienek indarkeriaren ondorio fisikoak eta psikikoak bereizten dituzte. Azken horiek garrantzi handikoak dira sortzen dituzten ondorioengatik: trauma osteko estresaren nahasmendua (TOEN) eta depresioa, autoestimua lesioa, substantzien abusua eta ludopatiak, eta suizidioa (5. irudia).

5. irudia. Bikotekidearen aurkako indarkeriaren bideak eta osasunaren gaineko ondorioak

Iturria: Osasunaren Mundu Erakundea, 2013.

2.2.2. Seme-alabak. Haurren gaineko ondorioak

Emakumeen aurkako indarkeria neska-mutilen aurkako indarkeriarekin batera etorri ohi da. Horrela, portaera suntsizailen eta jarrera negatiboen zikloa betikotu egiten da indarkeria-giroan murgilduta hazten den haurraren. Hala, amak tratu txarrak jasaten dituen familia batean bizitzeak esan nahi du haurrak desparekotasuneko eta botere-abusuko patroia batean oinarritutako zapalkuntza- eta kontrol-egoeren eraginpean daudela.

Neska-mutilak genero-indarkeriaren eraginpean egoteak areagotu egiten ditu garapen fisikoan, emozionalean, kognitiboan eta sozialean epe labur eta luzean arazoak izateko arriskuak. Indarkeria hori ikusteak bizitza osorako ondorio larriak izan ditzake haurraren ongizatean, garapen pertsonalean eta interakzio sozialetan.

Euskal Autonomia Erkidegoan haurrak eta nerabeak zaintzeko eta babesteko udal- eta lurralde-mailako gizarte-zerbitzuetan arrisku- eta desanparogeoaren larritasuna balioesteko BALORA tresnak "Bikote barruko edo bizikidetzaren unitateko kideen arteko indarkeriazko egoerekiko esposizioa" tipologia jasotzen du tratu txar psikikoen kategoriaren barruan.

Pariseko Haurtzaroen Nazioarteko Zentroaren¹¹ postulatuari jarraikiz, etxean adingabeei ematen zaizkien tratu txartzat hartzen dira "neska edo mutilari bere eskubide eta askatasunak kentzen dizkieten eta haien ongizatean eta garapen integralean ondorio negatiboak dituzten ekintzak, adingabeari sufrimendu bizia eragiten diotenak, zeinaren ondorio negatiboak areagotu egiten baitira egoera kronifikatu ahala". Haurren tratu txar motak:

- Tratu txar fisikoa.
- Tratu txar psikologikoa edo emozionala.
- Zabarkeria.
- Sexu-abusua.

UNICEFek zehazten duenez, zuzeneko indarkeria ez ezik, familia-indarkeriak neska-mutilen gainean dituen zeharkako ondorioak ere tratu txartzat hartu behar dira. Genero-indarkeriaren eraginpean egoteak sortzen dituen ondorioak zenbait aldagairen mende daude:

- Indarkeriarekin erlazionatutakoak: tipologia, intentsitatea, kronikotasuna.
- Haurraren ezaugarriak: adina, zein garapen-etapatan gertatzen den, kalteberatasuna, eragin-maila.
- Haurrak biktimarekin eta erasotzailearekin duen harremana.
- Familian egoera larriagotu dezaketen beste faktore estresagarri batzuk izatea: prekaritate ekonomikoa, toxikoen kontsumoa, marjinaltasuna...
- Amaren figurak, familia-inguruneak eta sare sozialak haurrari ematen dioten babesa.

¹¹ Centre International de L'enfance. 1980.

Aita tratu txarren emaileek adingabeen gainean erabiltzen duten indarkeriaren ondorioak larriak dira, baina ikusezin bihurtuta egon dira ikerketetan zein estatistiketan. Genero-indarkeriaren aurka oso-osoko babesa emateko neurriei buruzko 1/2004 Lege Organikoak ez ditu neska-mutilak esplizituki aitortu zuzeneko biktimatzat 2015. urtera arte, Haurrak eta Nerabeak Babesteko Sistema aldatzen duen 8/2015 Lege Organikoa eman arte.

Legeak aintzat hartzen duenez, epaileak genero-indarkeriaren ondoriozko erruztatuari eten ahal izango dio guraso-ahalaren, zaintza eta jagoletzaren, harreraren, tutoretzaren, kuradoretzaren edo egitezko zaintzaren egikaritzea, edo agindu ahal izango du genero-indarkeriagatik erruztatutako pertsonari bisita-, egonaldi-, harreman- edo komunikazio-araubidea etetea, haren menpe dauden adingabeei dagokienez.

2.3. EMAKUMEEN AURKAKO INDARKERIAREN KOSTU SOZIALAK

Emakumearen aurkako indarkeriaren kostu sozialak eta ekonomikoak ikaragarriak dira eta gizarte osoan dute eragina. Emakumeak bakartuta eta lanerako ezgaituta egotera irits daitezke, soldata gal dezakete, eguneroko jardueretan parte hartzeari utz diezaioke eta beren burua eta beren seme-alabak zaintzeko indarrak gal ditzakete.

EIGE erakundeak (European Institute for Gender Equality) 2014. urtean egin zuen azterketak egindako zenbatespenen arabera —azterketak Erresuma Batua hartu zuen ardatz eta emaitzak Europako gainerako herrialdeetara estrapolatu ziren—, Espainian emakumeen aurkako bikote-indarkeriaren kostua 10.125 milioi eurokoa izango litzateke eta genero-indarkeriaren kostua 20.954 milioi eurokoa.

Genero-indarkeriaren kostuen analisisiei buruzko azterketa gutxi dago. Andaluziako Emakumearen Institutuaren zenbatespenen arabera (2004. urtea), indarkeriak 2.356,8 milioi euroko urteko kostua du Andaluziako gizartearentzat. Zifra horrek zuzeneko kostuak (biktimek erabilitako baliabideak, espezifikokoak edo ez) zein zeharkako kostu batzuk (indarkeria mota horren ondorioz galdutako ondasun eta zerbitzuen balioa, biktimaren eta gizarte osoaren ongizate-galera) jasotzen ditu. Reina Sofia Zentroak 2006. urtean Valentziako Erkidegoan egin zuen azterketak kalkulatu du urteko guztizko kostuak 23 milioi eurokoak direla.

Euskal Autonomia Erkidegoan ez da eskala handiko azterketa espezifikorik egin emakumeen aurkako indarkeriaren kostu sozialen inguruan. 2013. urtean osasun-sisteman erabilitako baliabideen berrikusketa egin zen, zehazki, erabilitako kontsultei eta gastu farmazeutikoari buruzkoa, indarkeria-erregistroa zuten eta erregistrorik ez zuten emakumeak konparatuta. Emaitzek erakutsi zuten osasun-gastua nabarmenki handiagoa zela (% 16 eta % 49 artean) genero-indarkeriaren kode-erregistroa zuten emakumeen artean gainerako emakumeen artean baino (3. taula).